

silvaniei, subliniază ideea luptelor comune ale țăranilor români și unguri din 1437. El nu cercetează cauzele acestei răscoale populare, mulțumindu-se să adauge că e vorba de « o revoluție îndreptată împotriva feudalismului ». În această perioadă, « țăranii au devenit șerbi ai statului, ai bisericii și ai nobililor particulari »¹.

Cu *Bogdan Petriceicu-Hasdeu* sporește interesul față de ideile husite. Pentru întâia oară se vorbește în istoriografia noastră de o influență directă a husitismului în Țările Române. Deși nu dovedește documentar, Hasdeu afirmă că orașul Huși a fost întemeiat de husiții « alungați din Boemia și Ungaria » și așezați în Moldova de Ștefan cel Mare². El susține că husiții — pe care îi numește « protestanți » — și-au găsit adăpost în Moldova în două rinduri: întâia oară pe la 1435 și a doua oară la 1460, sub Ștefan cel Mare. Aceștia din urmă, fiind persecutați de Matei Corvin, sau mai bine zis de fanatismul « episcopilor catolici », au găsit ospitalitate în Moldova. În ceea ce privește ideologia husită, Hasdeu admitea că Jan Hus « a transplatat în Europa ideile lui Wicliff », dând naștere la « o sectă compactă, care s-a răspândit cu iuțeala fulgerului »³.

Hasdeu vorbește cu simpatie de mișcarea husită și condamnă cu asprime « perfidia cardinalilor și mișelia împăratului Sigismund ». Prin trădarea conciliului de la Constanța, Hus « a fost asasinat », iar măsurile inchizitoriale au dus, dimpotrivă, la « întărirea noii religii, care s-a întins în curînd peste toate provinciile limitrofe germane, polone și maghiare »⁴. După părerea lui Hasdeu, în lupta de la Lipany (1434) s-au ciocnit partidele catolic și protestant, iar « secta a căzut mai mult din oboseala de a învinge, decît prin efectul de a fi fost biruiți »⁵. El nu avea de unde să știe că bătălia de la Lipany a însemnat înăbușirea pentru multă vreme a celor dintîi forțe revoluționare cehe din evul mediu. În lucrarea sa, Hasdeu interpretează fenomenele istorice idealist, afirmînd ca și unii istorici germani din această perioadă, că husitismul nu-i decît o transplantare în « Europa continentală a ideilor reformatorului britanic Wicliff ».

Însă numai după cinci ani, adică în 1872, problema husitismului capătă și mai mult teren în istoriografia romînă. Ocupîndu-se într-un articol, despre « Împăratul și regele Sigismund », *Gheorghe Bariț* face acestuia un portret în culori atît de realiste, cum puține se găsesc asemenea în literatura istorică a timpului. « Sigismund a fost unul din cei mai scelerați ai timpului său, serie Bariț. Om foarte îngîmfat, amator în toată viața sa de pompe deșarte și de toate vanitățile lumești, disprețuitor de oameni, caracter despotice, brutal, pasionat și foarte aplicat la vindicat și setos de sînge, adică cum e tiranul mai periculos, mincinos, și călcător de jurăminte »⁶.

Față de înaintașii săi, Bariț posedă mai multe informații și de aceea vom întîlni în expunerea lui o serie de afirmații juste în legătură cu mișcarea husită. Pentru el, Hus a fost « omul cel mai mare din timpul său », iar luptele husiților

¹ Ioan V. Rusu, *Compendiu de Istoria Transilvaniei*, Iași, partea 2, 1853, p. 150.

² B. Petriceicu-Hasdeu, *Ioan Vodă cel Cumplit*, Buc., 1865, p. 131. Episcopul Melchisedec admite, dimpotrivă, că orașul Huși a fost fondat pe vremea lui Ștefan cel Mare de un oarecare *Husul*, căruia îi aparțineau locurile pe care se află azi orașul (cf. *Chronica Husilor*, Buc., 1864, p. 3 urm.).

³ Cf. *Istoria toleranței religioase în România*, Buc., 1867, p. 27 urm.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ « Transilvania », V, 1872, nr. 14, p. 169.